

земельних ресурсів Тернопільщини значно вища ніж в Україні (0,41) і становить 1,44.

У Шумському районі потенціал екологічної стійкості становить 0,9. Максимальні значення цього показника в районі – 11,1 (Стіжоцька сільська рада), 5,1 (Ловицька сільська рада), 4,0 (Андрушівська сільська рада).

Такі територіальні відмінності зумовлені природними чинниками, а саме особливостями рельєфу, ґрунтово-рослинним покривом. У північній частині району знаходиться Кременецьке горбогір'я, вкрите дубово-грабовими лісами, тому у сільських радах спостерігається висока залісненість і відповідно значна частка еколого-стабілізуючих угідь.

Список використаних джерел

1. Головне управління Держгеокадастру в Тернопільській області [Електронний ресурс] Режим доступу: ternopilka.land.gov.ua
2. Гуторов О.І. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій: Монографія / О.І.Гуторов /Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2006. – С. 8 - 12.
3. Земельні ресурси України. / Під ред. Медведева М.М., Лактіонової Т.М. – Київ: Аграрна наука, 1998. – 150 с.
4. Козлов М. В. Оптимізація сучасних систем землекористування на прикладі Чернігівської області: методичні рекомендації / М. В. Козлов, А. І. Мельник, Є.Л. Москальов; За ред. В. П. Патики. – К., 2004. – 19 с.

Романчук І.

*магістрант II курсу спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Таранова Н.Б.*

ЗМІНА ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ В ТЕРНОПОЛІ З 1961 ПО 2017 р.

Мета статті: виявити особливості прояву глобального потепління на території міста.

Виклад основного матеріалу. Дослідження клімату Тернополя свідчать, що протягом останніх десятиліть температура та деякі інші метеорологічні параметри відрізняються від значень кліматичної норми (усередненого значення за період 1961-1990 рр.). За даними В.О. Балабух середньорічна температура повітря за останні двадцять років (1991-2010 рр.) зросла на 0,8°C відносно кліматичної норми.

Найбільший внесок у зміну річної температури в Тернополі мали літній та зимовий сезони. Їх середня температура зросла, відповідно, на

1,3°C та 1,2°C. При цьому найбільш суттєво підвищилась температура повітря у січні (2,1°C) та липні (1,6°C) [1]. Весною середня температура виросла на 0,9°C. Цей ріст значною мірою зумовлений підвищенням температури у березні (1,7°C). Температура повітря восени змінилась несуттєво (0,1°C).

У зв'язку з глобальними змінами клімату, які впливають на трансформацію регіонального клімату та окремі метеорологічні величини, середня місячна температура повітря в Тернополі протягом останніх двох десятиліть зазнала значних змін порівняно з періодом 1961-1990 рр. Температура повітря стала вищою у більшості місяців і загалом за рік, лише у вересні, листопаді та грудні вона набула дещо нижчих значень [2].

Також спостерігаємо зміни екстремальних (максимальної та мінімальної) температур. Мінімальна температура зросла у переважній більшості місяців та загалом за рік. У віковому ході максимальної температури у зимові місяці, особливо у січні, визначилася тенденція до її зростання. У літні місяці та за рік загалом тенденція до змін максимальної температури за трендом незначуща, але в останні роки максимальна температура підвищується.

Значне зростання максимальної і, особливо, мінімальної температури повітря у холодний період року зумовило зменшення кількості морозних днів ($T_{\min} < 0^{\circ}\text{C}$) та дуже ймовірно збільшення тривалості безморозного періоду (майже на тиждень за десять років). Проте, на відміну від інших регіонів, в місті кількість днів з сильними морозами ($T_{\min} \leq -20^{\circ}\text{C}$) не змінилось. Підвищення температури повітря в холодний період, яке супроводжувалось зменшенням швидкості вітру, привело до зменшення суворості зими. Зима на Тернопільщині з кінця 90-х років ХХ ст. перейшла з категорії «помірно сувора» до категорії «мало сувора».

За даними начальника Тернопільського обласного Центру з гідрометеорології ДСНС – Софінської О., за останні 20 років не спостерігалось жодного року, щоб середньомісячна температура протягом січня, лютого, липня та серпня була в межах кліматичної норми.

За даними зав. відділу синоптичної метеорології УкрНДГМІ ДСНС України та НАН України Балабух В.О., починаючи з 1997 р., середня річна температура повітря Тернопільської області – вища за норму (становить 7,2°C). Протягом досліджуваного періоду (1961-2017 рр.), тренд кількості днів із температурою вище 25°C по Тернопільській області також зростає. Тенденції зміни температури повітря у місті та по області вказують на підвищення температури повітря.

Значні зміни відбулися і в настанні весняного та осіннього сезонів (переходу температури повітря через 0°C) – цей процес навесні в Тернополі відбувається раніше на 5-6 днів і більше, порівняно з 1961 роком [3].

Відбувся перерозподіл кількості опадів в Тернополі по сезонах (у зимовий сезон кількість опадів загалом в місті зменшилась, а восени – навпаки дещо зросла, весною і влітку – змінилася несуттєво) – хоча загалом за рік кількість опадів залишилася практично без змін.

Дослідники зазначають, що кількість атмосферних опадів для території Тернополя змінилася несуттєво, проте помітними є зміни інтенсивності та характеру їх випадання. Останнім часом почастішали випадки, коли за кілька годин випадає в місті половина або місячна норма опадів. Підвищення температури повітря та нерівномірний розподіл опадів, які мають зливовий, локальний характер у теплий період і не забезпечують ефективне накопичення вологи в ґрунті, може спричинити зростання повторюваності та інтенсивності посух [4, 5].

Висновки. Зміна регіональної температури повітря на території міста Тернополя відповідає глобальним змінам клімату. Загалом, клімат Тернополя характеризується вираженою тенденцією до зростання температури повітря та збільшення кількості опадів, тому вивчення динаміки клімату на регіональному рівні є перспективним як для потреб практики містобудування, енергозбереження, так і для лісівництва, а, головне, для визначення пріоритетів транскордонного співробітництва в галузі торгівлі.

Список використаних джерел

1. Мартазінова В.Ф. Крупномасштабная атмосферная циркуляция XX столетия, ее изменение и современное состояние / В. Ф. Мартазінова, Т.А. Свердлик // Тр.УкрНДГМІ.–1999.– Вып.246.– С.21–27.
2. Изменение климата: Четвертый доклад об оценке Межправительственной группы экспертов по изменению климата: Вклад рабочих групп I, II, III в [под ред. Пачаури Р.К., Райзингер, А., и др.]. – Швейцария.: МГЭИК – 2007.– 104 с. 3. Опасные явления погоды на Украине / [под ред. К. Т. Логвинова]. – Л.: Гидрометеониздат.– 1972.– 236 с.
4. Паламарчук Л.В. Верифікація даних світового кліматичного центру (CRU) та регіональної моделі клімату (REMO) щодо прогнозу поля опадів в Україні за контрольний період 1961-1990 рр. / Л.В. Паламарчук, С. В. Краковська, І. П. Шедеменко, Г. О. Дюкель, Н. В. Гнатюк // Наук. праці УкрНДГМІ. – 2009.– Вып.258. – С. 69-84.
5. Паламарчук Л.В. Сезонні зміни клімату в Україні в ХХІ столітті / Л.В. Паламарчук, Н.В. Гнатюк, С.В. Краковська, І.П. Шедеменко, Г.О. Дюкель // Наук. праці УкрНДГМІ. – 2010. – Вып.259. –С.104-120.